

ПРОЄКТУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО КОМПОНЕНТУ В РІЧНОМУ ПЛАНІ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ АВТОНОМІЇ

Оксана Боднар

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: Bodnarotern@ukr.net

Ірина Сопрун

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету педагогіки і психології
(спеціальність 073 Менеджмент),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: iryna.soprun2019@gmail.com

Сьогодні проєктування та планування нерозривно зв'язані між собою і активно використовуються у практиці управління у закладі дошкільної освіти. Попри спільність характеристик науковці розрізняють ці два поняття.

Проєктування розглядається як соціокультурний феномен, основними характеристиками якого виступає: спрямованість цільових зусиль на перетворення, формування й розвиток нових способів діяльності; зверненість до обрисів майбутнього, яке народжується в мисленні й забезпечується завдяки рефлексії; націленість на розвиток проєктованого об'єкта [5, с. 6].

На думку вчених, проєктування є творчою, інноваційною, перетворювальною діяльністю, результатом якої має бути матеріальний або інтелектуальний продукт, який визначається суб'єктивною чи об'єктивною новизною, наділений практичною або теоретичною цінністю, виконаний в умовах керування й консультування вчителя [3].

Планування роботи школи є однією з найважливіших функцій управління, що підтверджує вивчення першоджерел з проблем управління закладами освіти (В. Маслов, Г. Єлтнікова, Л. Даниленко, З. Рябова, Т. Сорочан та ін.).

Планування, з нашої точки зору, це одна з алгоритмічних функцій керівника закладу освіти, яка включає системну роботу щодо колективного вибору пріоритетних цілей, прогностичних рішень, очікуваних результатів з метою поступального планомірного розвитку закладу освіти з урахуванням методологічних засад та практики освітнього менеджменту [1].

Отже, розглядаємо планування як функцію керівника закладу освіти, а проєктування як систему роботи для реалізації відповідних цілей. Планування повинно відповідати таким принципам вимогам: єдність цілей та умов; довгострокового і короткострокового планування; здійснення принципу дотримання нормативно-правових засад; забезпечення комплексного характеру прогнозування і планування; стабільність і гнучкість його реалізації; врахування сучасних викликів та запитів суспільства. Розглядають такі основні етапи планування: визначення ключових результатів; визначення допоміжних результатів; постановка завдань; реалізація завдань у плані; експертиза та формалізація.

Умовами ефективного планування пов'язують з цілями (прогностичними; соціально-прогностичними; психологічними; організаційними; соціально-правовими, педагогічними; кадровими; ергономічними та медичними; фінансово-господарськими) [8].

На думку О. Мармази, планування – це процеси вирішення комплексу задач, результати яких спрямовані на завчасне прийняття й оцінку взаємозалежної сукупності рішень для досягнення бажаного стану в майбутньому, але не можна очікувати, що він настане сам по собі [6, с. 172].

Головне у проєктуванні та планування – побудова цілей, до процесу якого встановлено такі вимоги: загальна генеральна мета розкладається на окремі цілі; визначаються головні і другорядні цілі; цілі мають обговорюватись та узгоджуватись зі всіма педагогами; недостатньо сформулювати мету, необхідно переконати співробітників у необхідності її досягнення; цілі мають реалізуватись у заходах; не можна проєктувати суперечливі цілі; цілі мають орієнтуватись на результати; необхідно забезпечити науково-методичну та

матеріально-технічну підтримку у досягненні цілей; успіх досягнення цілей базується на індивідуальних змінах, змінах режиму відразу усієї організації; основні цілі мають бути спрямовані на результати системи, зорієнтовані на нові дії.

Автономія дошкільного закладу дозволяє належним чином адаптувати річний план роботи до наявних інтелектуальних та матеріальних ресурсів, також педагоги мають змогу вибирати різні моделі плану та тримати їх на паперових та електронних носіях, забезпечуючи оптимальні умови для розвитку кожної дитини, зокрема дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивний компонент в річному плані роботи дошкільного закладу – це стратегічно важлива складова, що сприяє забезпеченню доступної освіти для всіх дітей. Проектування інклюзивного компоненту в річному плані роботи передбачає врахування різноманітних потреб та рівнів готовності дітей з різними освітніми потребами до навчання та взаємодії; розуміння можливості для розвитку дітей з особливими освітніми потребами, враховуючи їх індивідуальні особливості, темпи та стилі навчання; а також включає розробку індивідуальних планів, використання різних педагогічних стратегій та ресурсів, сприяння взаємодії та співпраці між педагогами, батьками та фахівцями.

Оцінка ефективності реалізації інклюзивного компоненту в річному плані роботи дозволяє забезпечувати стале вдосконалення роботи закладу дошкільної освіти. Для ефективного річного плану роботи передбачено підрозділ «Забезпечення інклюзивного середовища». Для його підготовки на початку навчального року збирається команда вихователів, які працюють за таким алгоритмом:

- вивчення досвіду створення інклюзивного середовища у закладі освіти;
- аналіз власних матеріально-технічних ресурсів;
- аналіз ефективності виконання попереднього річного плану роботи;
- аналіз інтернет-ресурсів, на яких подається інформація про заходи, які сприяють розвитку інклюзивного середовища;
- розробка та впровадження індивідуальних програм навчання для дітей з різними особливостями розвитку;

- розробка спеціальних методик та матеріалів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами;
- розроблення плану щодо адаптації інфраструктури до потреб різних дітей, включаючи доступність архітектурних елементів, допоміжних технічних засобів тощо;
- підготовка першої моделі плану та організація громадської експертизи плану.

Для розробки алгоритму ефективного планування, керівнику закладу освіти спершу треба зрозуміти такі концептуальні складові планування: місія; головна мета; запити та вимоги споживачів освітніх послуг; можливі варіанти шляху до успіху; наявність програми реалізації якості шкільної освіти; аналіз кадрових і матеріально-технічних ресурсів; та механізми оцінювання ефективності самого планування та результатів діяльності закладу освіти.

Аналіз річного плану буде дійовим і колегіальним, якщо керівник закладу освіти отримає інформацію щодо думки кожного члена колективу про результативність власної педагогічної праці та роботи всього колективу, про рівень виконання завдань, запланованої системи заходів, окреслених у річному плані та ступінь участі кожного педагога в них.

У річному плані роботи варто передбачати такі заходи:

- створення батьківського poradnika «Психологічна допомога батькам дітей з особливими освітніми потребами»;
- консультації для педагогів «Створення безбар'єрного середовища в навчанні дітей»;
- проблемний стіл «Навчання і розвиток дітей з розладами аутистичного спектру»;
- участь педагогів у проблемній бесіді «Адаптація в середовище дітей з особливими освітніми потребами»;
- педрада-синтез думок «Вдосконалення моторики (рухливі ігри, вправи, використання спортивного обладнання, маніпулювання предметами)»;

- година спілкування «Використання засобів мистецтва для розвитку особистості»;
- квест «Як створити інклюзивне освітнє середовище: вивчаємо документ МОНУ за 5 хвилин»;
- зустрічі із медичним працівником;
- розробка порад спеціаліста «Дотримання режиму дня та режиму прогулянок; денний сон»;
- бюро педагогічних знахідок «Поділись надбаннями».

Важливо, щоб у проєктуванні було приділено вагоме місце формуванню інклюзивного середовища у закладі дошкільної освіти, яке трактують як «створення умов, що сприяють рівному доступу, участі та включеності всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей та потреб». Створення інклюзивного середовища передбачає розробку та реалізацію різноманітних стратегій, які враховують особливості кожної дитини, її рівень готовності до навчання та розвитку. Інклюзивне середовище в дошкільному закладі передбачає фізичну, соціальну та педагогічну доступність приміщень, матеріалів, програм та послуг для всіх дітей. Забезпечення взаємодії та співпраці між педагогами, батьками, фахівцями та іншими стейкхолдерами є важливою складовою інклюзивного середовища в дошкільному закладі. Інклюзивне середовище в дошкільному закладі передбачає використання різноманітних педагогічних стратегій, таких як диференційований підхід, індивідуалізація навчання та використання адаптивних ресурсів. Створення інклюзивного середовища в дошкільному закладі сприяє розвитку соціальної компетентності, емоційної стійкості та самостійності всіх дітей, їхньому рівноправному участю в житті дошкільного колективу, а також вихованню толерантності [4; 7].

Як тільки річний план ухвалюють на педагогічній раді й він набирає чинності обов'язкового документа, то починає здійснюватися функція управління – організація, що спрямована на виконання річного плану роботи, вона передбачає більш детальне розроблення сценарію дій всього педагогічного колективу [1].

Отже, цивілізаційні виклики щодо рівного доступу до освіти зумовлюють розробку відповідних заходів щодо розвитку інклюзивного середовища у закладі дошкільної освіти. Проектування такого компонента передбачає залучення всього педагогічного персоналу для генерування ідей та моделювання заходів для річного плану роботи закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Боднар О. Системні характеристики процесу планування у структурі діяльності керівника закладу загальної середньої освіти. *Актуальні проблеми управління закладами освіти у контексті стратегії модернізації освітньої галузі* : колективна монографія / за заг. ред. В. П. Кравця, Г. М. Мешко. Тернопіль : ТНПУ ім. В.Гнатюка, 220. С. 3–19.
2. Вчимося жити разом : посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа) / Т. В. Воронцова та ін. Київ : Видавництво «Алатон», 2016. 232 с.
3. Дика Н., Глазова О. Організація проектної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти у процесі вивчення неологізмів. *The pedagogical process: theory and practice. Series: Pedagogy*. 2019. № 3–4 (66–67). С. 145–152.
4. Колупасва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. Вид. доповн. та переробл. Київ : Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с.
5. Єрмаков І. Г. Компетентнісний потенціал проектної діяльності. Проектна діяльність у школі / упоряд. М. Голубенко. Київ : Шкільний світ, 2006. С. 5–18.
6. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. Харків : Основа, 2007. 448 с. (Серія «Адміністратору школи»).
7. Середовище, що належить дітям. Порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / за заг. ред. В. В. Засенка. Київ 2019. 66 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/4726/file> (дата звернення 18.03.2023).
8. Черниш А. П. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Університет» КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 55 с. URL: www.pdfactory.com (дата звернення 18.03.2023).